

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

nøglehullet

NR. 3 1995

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

I århundredets start var Axel Th. Nielsen enelærer i den stråttækte Grønnegade skole i det landsbylignende samfund østligst i det gamle Bløvstrød Sogn. Læreren var en flittig amatør fotograf og takket være en betænksom efterkommer, har arkivet af flere omgange modtaget hans store samling af fotografier. Billederne er overvejende af privat karakter som dette af den fotograferende lærers hustru, datter og hest. Vi har bladret i "Nete's album"- se inde i bladet.

PROGRAM

MANDAG den 23. OKTOBER kl. 19.30 i LYNGE PRÆSTEGÅRD:

"LYNGE OG UGGELØSE SOGNE GENNEM DE SIDSTE 25 ÅR SET FRA PRÆSTEGÅRDEN"

Lynge og Uggeløses sognepræst gennem 25 år, H.C.BANG-RASMUSSEN, fortæller løst og fast om livets gang i de to sogne.

I 1993 havde vi også Bang-Rasmussen på programmet, men desværre var det dengang en frygtelig snestorm, som kun tillod ganske få tilhørere at kæmpe sig vej gennem snemasserne. Til gengæld fik de få en meget oplevelsesrig aften, og det synes vi, at mange flere skal også have mulighed for. Bemærk, at det er i Lynge Præstegård.

TORSDAG den 30. NOVEMBER kl. 19.30 på HOVEDBIBLIOTEKET:

"MØLLERNE I NORDSJÆLLAND"

Museumsinspektør FLEMMING BEYER fra Nordsjællandsk Folkemuseum i Hillerød vil fortælle om vore forsvundne og bevarede møller fra de første middelalderlige vandmøller til de seneste hollandske vindmøller.

Flemming Beyer, der i mange år har arbejdet med egnens bygningskultur, er med i Nationalmuseets Mølleundersøgelser.

AFTEN-ÅBENT I ARKIVET

Efter aftale med arkivlederen holder Lokalthistorisk Arkiv åbent nedennævnte aftener fra kl. 19.30. Husk at aftale aften-åbent senest tirsdagen før, inden kl. 13.00.

Oktober	onsdag d. 4. torsdag d. 5.	November	onsdag d. 1. torsdag d. 2.
December	onsdag d. 6. torsdag d. 7.		

ERINDRINGER FRA MIN BARNDOM 1918-1932

*- fortalt af Annie Andersen
f. Larsen*

Vi skal tilbage til Uggeløse sogn 1918, som på daværende tidspunkt bestod af fem gårde, et husmandssted, to smedier, en købmand, Brugsen, skolen og en del småhuse. Samme år den 28. august, blev der her født en lille pige, som ved dåben fik navnet Annie Sigrid Larsen. Det var mig. Da min mor, Olga Larsen, var ugift, boede vi hos mormor og morfar, Ane og Peter Larsen, i huset "Kirkely". Min

morfar var foruden at være murerarbejdsmand, også klokker og graver ved Uggeløse kirke, og her hjalp mor og senere jeg til, både på kirkegården og i selve kirken. I huset boede også min fire år ældre moster Edith, og min syv år ældre morbror Holger. Så mange mennesker samlet på et sted gav naturligvis trængsel i det lille hjem, hvilket medførte, at vi tre børn af og til kom op at toppes.

I mit barndomshjem var der ikke mange penge, men vi var trods alt ikke fattige. Vi har aldrig måttet gå sultne i seng, men maden vi fik, var ikke altid lige spændende. Den var vel med datidens øjne meget jævn. Kartoffler og flæsk, saltet sild, grød og suppe og selvfølgelig brød. Var der ikke smør til brødet, fik vi i stedet honning eller sirup. Der var dog en ret, som jeg aldrig glem-

Postkort fra ca. 1905 af Uggeløse kirke og Klokkerhuset = Kirkely. I midten ses bypumpen, som Annie og Edith hentede vand fra. Der var en god tur fra pumpen og helt op til kirken med en fyldt vandspand.

Annie Andersens mor, Olga Larsen, ved svingpumpen på bybrønden nedenfor Uggeløse kirke.

mer. Når der var lavvande i kassen, blev jeg sendt til slagteren efter leverpostej for 50 øre, og man fik virkelig et stort stykke dengang. Leverpostej blev varmet på panden sammen med kartofler, og nu kaldte man det "finker", det var ikke nogen delikatesse.

Varmen i huset kom fra komfuret i køkkenet og kakkellovnen i stuen. Brændslet var brænde, tørv og koks; men var det rigtig koldt, blev varme mursten pakket ind i aviser, og anbragt i vore senge. Skulle en af os blive forkølet og komme til at hoste, så havde

mormor et godt middel. Selvkogt hostesaft, bestående af kandis, engelsk lakrids og timian, hertil blev tilsat glycerin.

Med hensyn til hjemlige pligter for os børn, så fik vi i en tidlig alder pålagt "ansvaret" for hønsene, kaninerne m.m. Da vi blev noget ældre, fik min moster Edith og jeg jobbet, om sommeren i hvert fald, at bære vand fra landsbypumpen op til kirken. Her stod to store murerbaljer, en til hver, som skulle fyldes; men Edith snød, hun tog vand fra min balje over i sin egen, hvilket irriterede mig så meget, at jeg en dag låste hende inde i kirken, hvor længe husker jeg ikke, men det var en rum tid, og da hun endelig blev befriet, turde hun ikke sladre, for så havde hun fået klø. Vi havde også en særlig pligt i kirken ved jul, påske og pinse. Så skulle vi pudse alle de messingtal, der blev brugt til salmenurene, og jeg for mit vedkommende syntes, at der var mange. Det skete også tit, at jeg om søndagen gik op i kirken og hjalp kordegnen, han hed Nielsen og var lærer ved Bastrup skole, med at hænge salmenurene op. Det fik jeg to øre for. Når jeg så havde fået samlet lidt penge sammen, gik jeg i Brugsen for at købe et fed garn. Det kostede tre øre, og det skulle bruges til noget særligt. Der boede i byen en ældre dame, som hed Marie. Hun blev også kaldt "jomfru Marie". Hos hende kom vi børn ofte, men vi skulle altid have et

Lærer Jens M.P. Andersen, Uggeløse skole.

håndarbejde med, for hun ville ikke se ledige hænder. Hun lærte mig blandt andet at strikke vanter. Hendes traktement bestod altid af kiks og vandkakao.

Da jeg var 6½ år, blev jeg bypige hos lærer Andersen og frue - et par som jeg kom til at sætte stor pris på. Arbejdet bestod i at gå småærinder til Brugsen og købmanden, samt at hente mælk hos Anders og Ellen, et husmandspar, der boede på engen bag skolen. I dag er der en sø. Lønnen for dette arbejde var 3 kr. om måneden. Mit forhold til lærer Andersen blev så godt, at jeg hver den 28. december blev inviteret til hans fødselsdag, en dag, som jeg altid glædede mig meget til.

År 1925 kom jeg i skole, først hos frk. Svanholt; men grundet nogle uoverensstemmelser, kom jeg ca. 1 år senere til lærer Andersen. Skolegangen var dengang begrænset til hveranden dag, der var rigelig brug for børnenes arbejdskraft i hjemmet, især drengenes, men vi

Rytterskolen i Uggeløse omkring århundredskiftet. Skolen så også sådan ud, da Annie gik der sidst i 1920'erne og først 1930'erne.

piger blev heller ikke skånet.

På den tid var der kun 5-6 børn i Uggeløse by. Børnene kom fra hele oplandet, Lindholm, Bastrup, Lystrup og Krogenlund. Skolevejen var derfor for manges vedkommende lang; men om vinteren når sneen lå højt, kunne det ske, at sognefoged Alfred Hansen spændte hesten for kanen og kørte de af børnene, der havde den længste vej at gå, til deres hjem.

Vor fritid benyttede vi til hyggelig omgang med naboerne, bl.a. Søren Nielsen fra "Kirkebakkegård", Anton Petersen fra "Uggeløsegård" og murermester Mogensen, for hvem morfar arbejdede. Jeg kunne også godt lide at besøge morbror Aksel. Han boede i et lille fattigt husmandssted bag Uggeløse skov. Hans dyr bestod af nogle få køer

og grise, men bedst af alt to fjordheste, som jeg fik lov at køre med. For mig en stor oplevelse. Børnenes lege ude bestod i sjipling, skjul, løben med tøndebånd, spille "pind" og hinke i ruder - hinkestenen var bunden af en flaske. Indendørs kunne vi få mange timer til at gå med at lave vores eget dukkehus. Det bestod af skotøjsæsker, som vi hentede i Brugsen. Vi limede æskerne sammen med dextrin, en lim rørt op i vand, og frem kom et hus med mange værelser. Møblerne bestod af tændstikæsker, og når de skulle være rigtig fine, blev de beklædt med gammelt tapet. Men for mit vedkommende var mit bedste legetøj den gamle cykel, som jeg fik af lærer Andersen, da jeg var ca. 8 år. En efterårsnat i 1928 bredte uhyg-

Lærer Andersen med eleverne fra Uggeløse skole på udflugt til Zoologisk Have. Annie Andersen står som nr. to fra højre i midterste række. 1931.

gen sig i by og omegn. Midt om natten, mens vi alle lå og sov, blev der banket hårdt på vore vinduer, og nogen råbte: "Rosenlund brænder - Rosenlund brænder". Min mor kom hurtigt ud af sengen og op i kirken for ved klokkeringning at kalde folk til brand, og da min morfar var sprøjtemester for Uggeløse og Lyngby, var det hans arbejde, at samle folkene og få spændt hestene for sprøjten. Grundet "Rosenlund"s beliggenhed gik der en del tid med at komme til brandstedet, og selvom der kom hjælp fra Hillerød, måtte alle opleve det triste at se "Rosenlund" brænde ned til grunden. "Rosenlund" blev senere genopbygget.

I oktober 1932 blev jeg konfirmeret i Uggeløse kirke, og allerede i november rejste jeg fra byen for at tjene i Ganløse. Det var med sorg i sinde, jeg tog afsked med min barndom i sognet; men mine minder vil gå tilbage til det fristed, jeg havde hos lærer Andersen og frue i Uggeløse skole.

Forkortet af Kirsten Nyegaard.

PRIVATISERING

- FOR OG IMOD

Privatiseringsdebat er ikke et moderne begreb. I Bløvstrød sognearkiv finder vi en skrivelse fra 1868, hvoraf det fremgår, at en privatisering af postvæsnet, eller i hvert tilfælde en del af det, allerede dengang var et aktuelt emne.

Det er postmesteren i Hørsholm, der i et brev til amtets sogneråd søger at afværge privates indtrængen på postbefordringens område:

"Under 17de April f.A. henvendte Postcontoiret sig til det ærede Sogneraad med Anmodning om Sammes Bistand til at faae en Ombæring af Breve og Aviser etc. til Beboerne i Hørsholms Land-district bragt i Gang, uden at det imidlertid dengang lykkedes at faae denne Plan realiseret.

Naar jeg nu atter tillader mig at henvende mig til det ærede Sogneraad i den samme Sag, da er det fordi Finantsministeriet nu har besluttet, af Hensyn til de stadig tilbagevendende Opfordringer, at lade foretage et Forsøg i den antydede Retning, ved at modtage et af en Privatmand indgivet af flere Rigsdagsmænd anbefalet Tilbud om

at overtage at lade Breve indsamle paa Landet ved nogle af ham anskaffede Brevkasser, samt Breve og Aviser etc. ombære til enhver Adressat paa Landet, imod en Betaaling af Adressaten efter Overenskomst.

Da Postbestyrelsen imidlertid meget vel indseer det Mislige i at en Entrepreneur saaledes kommer til at gribe ind i Postcontoirets Virksomhed har min nærmeste Foresatte henstillet til mig, om ikke jeg maatte være villig til selv for mit Districts Vedkommende at overtage en sliig Brevbesørgelse paa Landet.

Dette har jeg erklæret mig villig til; men for at Foretaget kan komme i Gang bliver en almindelig Tilslutning fra Beboernes side absolut nødvendig, idet nemlig Udgiften ved Ombæringen af Postsagerne ganske bliver Beboernes Sag, hvorimod Staten kun vil give et gangke ringe Tilskud for Besørgelse af Brevkassernes Tømning.

Jeg tillader mig derfor paany at anmode det ærede Sogneraad om at bevirke, at Land-Beboerne bliver gjort bekendte med Foranstaaende, samt saavidt muligt at formaae dem til at gaae ind paa det paatænkte Arrangement. Til den Ende tilstiller jeg hoslagt det ærede Sogneraad et Antal Exemplarer af en af mig udarbejdet Plan, hvorefter jeg har tænkt mig Sagen ordnet paa den for begge Parter hensigtsmæssigste Maade.

Da jeg snarest muligt skal gjøre

Da jeg fornyet mitigt af Holger
Fulbrænding desangaaende til Post
bestyrelsen er det mig af særdeles Vigt.
sigende, om mitigt efter 8 Dages
Forløb at erfare Resultatet af det
ærede Sogneraads Bestræbelser i
saa Henseende

Hørsholm Postcontoir den 11te Juni 1868.

Ærbødigt
Cil
Bloustrød Sogneraad

Indberetning desangaaende til
Postbestyrelsen er det mig af sær-
deles Vigtighed, om muligt efter 8
Dages Forløb at erfare Resultatet af
det ærede Sogneraads Bestræbelser i
saa Henseende.

Hørsholm Postcontoir den 11te
Juni 1868
Ærbødigt Svendsen

Til Bloustrød Sogneraad"

Vi har forgæves søgt i sognerådets
forhandlingsprotokol og "Copie
Bog" over modtagne og afsendte
skrivelser efter en reaktion på
postmesterens henvendelser, men
tilsyneladende har de ikke vakt
interesse. Måske har sognerådet
ment, at man klarede sig udmærket
med de sognebude, der for betaling
hentede og bragte post ved nær-
meste posthus og som også klarede
mange andre praktiske ærinder.

Max Jakobsen og Per J. Jørgensen

TIDSBILLEDE FRA LILLERØD CA. 1800-1850

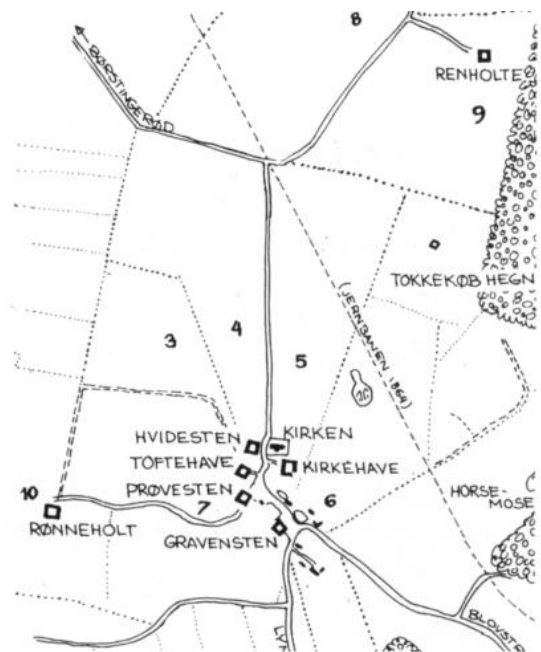
Ved læsningen af en del skifter fra Lillerød ca. 1800-1850 slog det mig atter, hvor sejlivede traditioner er, eller om man vil, hvor konservative vi er, hvor svært vi har ved at ændre vaner og synspunkter.

Disse skifter viste, hvordan bønder i Lillerød troede, de bedst kunne sikre deres børns fremtid, specielt døtrenes. På en måde var det meget enkelt: Pigerne skulle giftes bedst muligt, det vil sige helst med en mand med en gård, og sønnerne - ja, det bedste var, hvis de kunne gifte sig til en gård. En sådan gjorde absolut en pige/ung mand mere attråværdig.

Til det materielle kom så selvfølgelig, at pigen skulle kunne forestå husholdningen på en gård med alle dens forskellige gøremål, ligesom den unge mand skulle kunne drive en gård. Disse praktiske dyder tages for givet. Hvad skifterne fortæller er, hvilken medgift døtre og sønner fik.

Kilder

Kildegrundlaget for mine betragtninger er fire skifter fra gården Rønneholt i tiden 1799 til 1840. Som tidligere nævnt (Nøglehullet 1993/3 s.11) blev konen på Rønne-

holt, Maren Jensdatter, gift tre gange, hvilket giver tre skifter; det fjerde er efter Maren Jensdatter selv. De fire skifter fra samme gård gør det muligt at få en fornemmelse af den økonomiske udvikling på en gård i Lillerød.

Skiftet 1799 efter Hans Larsen

Da Maren Jensdatters første mand døde 1799 (Skifte 1799/541) bliver der 64 rd til Maren og hendes eneste barn, en datter (Alle beløb er afrundet til rigsdaler = rd).

Da boet blev gjort op, var der en stor gældspost til svogeren på Prøvesten og mange mindre gældsposter til handlende, håndværkere og andre; så stor var mangelen på rede penge, at Maren måtte ud at låne penge til mandens begravelse. Måske har Hans Larsen ikke været god til at håndtere penge, måske var problemet, at gården endnu ikke var i god drift, da han overtog den i 1790. Vi ved, at svigerfaderen overtog den som ødegård i 1783. Dertil kommer, at Rønneholt som

Et af de sidste billeder, der blev taget af Rønneholt inden nedrivningen. (1964)

de to andre udflyttergårde i Lille-rød fik jord, som hidtil ikke havde været i drift.

Marens næste mand var en søn fra Prøvesten, så det har måske løst problemet med den store gældspost til svogeren, som nu bliver svigerfader til Maren.

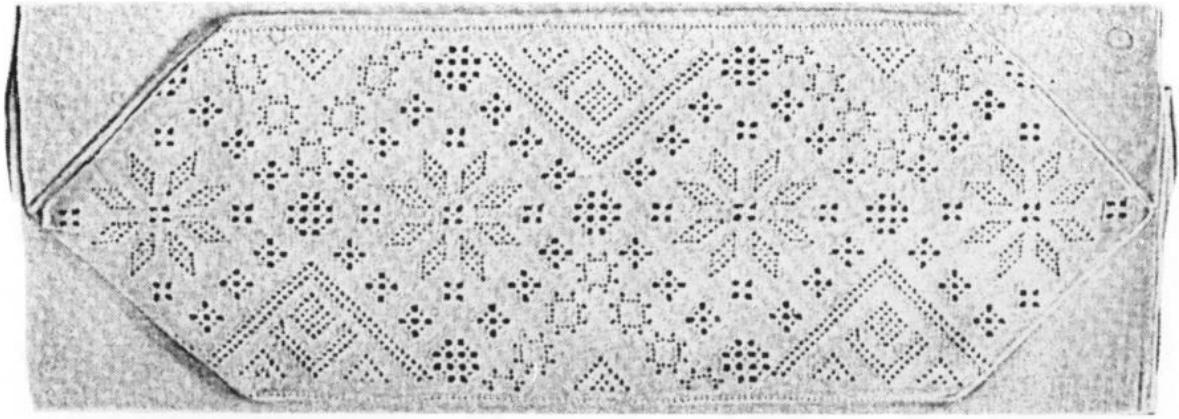
Skiftet 1810 efter Jørgen Pedersen

1809 (Skifte 1810/473) dør ægtemand nr. 2 og efterlader Maren Jensdatter med fem små børn; men gården var så godt som gældfri. Enken får således ved skiftet den ene halvdel af boets overskud; det blev 400 rd, og de fem børn deler den anden halvdel i overensstemmelse med datidens system med broderpart til sønnerne, det vil sige det dobbelte af en søsterlod. Det betød, at de tre sønner hver fik 100 rd og de to døtre hver 50 rd. Imidlertid meddeler Maren skifte-

retten, at hun vil gifte sig igen, så "hendes Stilling er forbedret", hvorfor hun som gave vil give sine børn så meget, at hver søn får 200 rd og hver datter følgelig 100 rd. Pengene skulle overgives til Overformynderiet, en del kunne de betale senere mod sikkerhed i gården (400 rd).

Skiftet 1823 efter Maren Jensdatter

1823 (Skifte 1823/191b 216-218) dør Maren Jensdatter 56 år gammel, og enkemanden Christopher Davidsen skifter med sine stedbørn. Gæld og udgifter er lidt mere end i 1810, så ved delingen bliver der 355 rd til enkemanden, og hver søn får 88 rd og hver datter 44 rd. Som i 1810 ser vi, at der bliver rundet op, så hver stedsøn får 160 rd og hver datter 80 rd. Så kommer det nye. Arvingerne får mere end pengene. Jeg har i Lille-

Pudevår til en trækkepude. De egentlige hovedpuder blev ofte anbragt under lagenet og trængte derfor ikke til et vår.

(Fra: Erna Lorentzen: Arvegods.)

rød først fundet disse gaver i 1820'erne, men det er da højst sandsynligt, at man også tidligere har givet sådanne gaver. Det nye er altså, at man skriver det og derved pålægger gården ekstra udgifter. Christopher Davidsen lover hver af stedsønnerne ved giftermål"en forsvarelig Ko" eller 16 rd efter eget valg.

Den yngste ugifte steddatter lover han, når hun gifter sig, "Klæder til en Seng". Det bliver specificeret som 1 overdyne, 2 underdyner, 2 hovedpuder, 2 trækkepuder (pyntepuder med broderi eller lignende, som lå oven på sengen) samt 2 blårlærredslagener. Ofte står der et par, da man til en seng brugte et underlagen og et overlagen til dynen.

Dette må have været anset som standard hos Lillerøds bønder, da en datter på Prøvesten i 1823 får samme sengeudstyr; hun får dog også et omhæng til en seng, det vil

sige et gardin eller forhæng.

Desuden skal hun have en hest til 36 rd og en ko til 18 rd. Det er jo endnu flottere. Måske var det fordi, hun kun var tre år, moderen var død, og faderen forudså muligvis, at han døde, før hun blev voksen.

Skiftet 1840 efter Christopher Davidsen

Det fjerde skifte på Rønneholt er 1840, efter Christopher Davidsens død (Skifte 1840/253), da hans anden kone skifter med sine tre døtre og ene søn.

Da gården er så godt som gældfri, beløber moderens halvdel sig til 2.058 rd. Sønnen får 819 rd og døtrene hver 409 rd. Moderen topper op fra sin del, så sønnen får 1.000 rd og døtrene hver 500 rd, som skal udbetales ved giftermål eller når de bliver myndige. Oveni pengene får alle børnene "...en fuldstændig Seng" det vil sige som i 1823, dog får døtrene desuden et par hørlær-

En dragkiste er et skuffemøbel til opbevaring af f.eks. klæder og linned. Dragkisten forveksles tit med lågkisten, der imidlertid har låg og oftest kun ét stort rum.

redslagener. Men vi er ikke færdige. Nu er man velhavende, så ved giftermål skal sønnen have en hest til 60 rd, en ko til 25 rd og et chatol til 20 rd. Byernes møbler er ved at vinde indpas på landet.

Døtrene får kun hver en ko til 25 rd ved giftermål samt en dragkiste, når de bliver 16 år - vel beregnet til udstyret.

Desuden vil moderen "...bekoste enhver Bryllup" eller bidrage med 50 rd. Det sidste beløb må nærmest referere til sønnen, da det var almindelig skik og brug, at forældre holdt døtrenes bryllup.

Som en lille kommentar: Alle tre døtre blev godt gift med gårdmænd: én datter fik gården, da hun

giftede sig, én blev husmoder på Borupgård, og én blev gift til en gård ved Esbønderup. Sønnen blev parcellist, det vil sige, at hans jordlod var stor nok til at forsørge ham, modsat en husmands.

Nogle vil spørge, hvorfor sønnen ikke fik gården. En del af forklaringen er nok, at moderen i 1842 giftede sig igen med en mand, der var en halv snes år yngre, og han har vel ikke villet opgive gården i en tidlig alder.

Et skema, som viser lidt om den økonomiske udvikling, som den afspejler sig i skifterne fra Rønneholt:

År	enke/-mand	søn(ner)	datter/døtre
1799	64 rd.		64 rd.
1810	400 rd.	3 à 200 rd.	2 à 100 rd.
1823	355 rd.	3 à 160 rd.	2 à 80 rd.
1840	2.058 rd.	1 à 1.000 rd.	2 à 500 rd.

Linnedskab fra København, fotograferet 1967. I et vel-forsynet linnedskab lå alt ordnet i sirlige stabler, ombundet med smalle, røde, stivede bændler. Nationalmuseet.

Som man kunne vente, afspejler Rønneholt-skifterne den almindelige udvikling i Danmark med gode kornpriser under Napoleonskrigene. Efter statsbankerotten i 1813 var alt elendigt; værst var afsætningskrisen for korn 1818-1828. Derefter blev kornpriserne stadig bedre. Dertil kom, at alle Lillerød-bønderne var arvefæstere, og de kom normalt lettere gennem kriseårene end selvejerbønderne, som havde sat sig i gæld ved køb af gårdene.

Skifterne viser egentlig det, vi alle ved, at forudsætningen for et godt giftermål i det gamle samfund var, at man havde noget på kistebunden. Det fik mig til at tænke på nogle ældre mennesker på min hjemegn. Når talen faldt ægteskab ,

sagde de altid med fasthed: "Du skal ikke spørge, hvad hun er, men hvad hun har". Dette udsagn hører hjemme i mellemkrigstiden (1920-1939), og det stod pludselig klart for mig, at jeg lige nåede at opleve sammenstødet mellem det sidste af det gamle bondesamfund og det fremstormende industrisamfund, for nu at bruge nogle tekniske betegnelser for mine barndoms- og ungdomsoplevelser.

Mine jævnaldrende i skolen begyndte at få fornuftige gaver til fødselsdage og andre mærkedage fra omkring tolvårsalderen. Fornuftige gaver var viskestykker, håndklæder, sengelinned, sølvtøj m.m. Alt blev gemt i en kiste på loftet. De skulle helst have 12 af hvert, og nogle stilede mod 18 af hvert. Det

var soleklart for mødrene, måske ikke altid for børnene, at skulle sønner og døtre giftes ordentligt - ikke under deres stand - skulle udstyret være i orden. Ved selve giftermålet kom så alt det andet, der oftest omfattede et stuemøblement og et soveværelsesmøblement. Selv stod jeg til dels udenfor, måske nu og da med nogen fortrydelse. Mine forældre fulgte de nye normer, det vil sige, at piger lige så vel som drenge skulle have en uddannelse; det var hendes udstyr. Hvad hun ellers behøvede, det kom nok. Trods visse ligheder i holdning hos bønderne 1800-1850 og mine bønder i mellemkrigstiden, så er ulighederne, krav og forventninger og formåen dog meget forskellige. Vi kunne da f.eks. ikke tænke os kun at have to sæt sengelinned at

skifte med, som de havde i datiden. Det er dog højst sandsynligt, at skifterne kun udtrykker et mindstemål, og at de fleste bondedøtre havde samlet sig flere sæt. To sæt var dog tilstrækkeligt til et senge-sted, da man endnu i første halvdel af 1800-tallet kun vaskede storvask to gange årligt, forår og efterår - og overlevede det.

Det var noget om bøndernes levevis og forhold, som lader det være ganske uomtalt, at der på landet netop i denne periode opstår et stort og fattigt husmandsproletariat. Men det er en anden historie.

*Kilder: Alle skifter er fra
FrederiksborgRytterdistrikts
Skifteprotokol.*

Karen Andersen

Fra "Bløvstrød Sogneforstanderskabs Forhandlingsprotokol":

3. April 1843:

"Det bestemtes at anholde hos Amdsraadet om nogen Hjælp af Amtsfattigkassen til de mange vanvittige og sindssvage Personer, Fattigkassen er betyngt med."

3. Juni 1845:

"Gamle Morten blev tilstaaet et Par nye Lærreds Buxer, som Jens Nielsen (Sogneforstander) paatog sig at anskaffe"
Passede de mon bukser sammen?

"NETES ALBUM"

For nogle år siden lånte arkivet et par interessante familiealbums, for at kopiere det vi ønskede.

Det ene var meget lokalt, mens det andet drejede sig om fotografens nye liv i Jylland.

Siden har datteren, Agnete Andreasen, foræret os selve det aktuelle album med de lokalt interessante billeder, "fordi vi nok havde mest glæde af det". I sandhed en beundringsværdig gestus.

Næsten alle billederne var optaget af samme mand, lærer Axel Thorvald Nielsen, der var skolelærer i Grønnegade skole, yderst mod øst i Blovstrød sogn. Billederne er fra ca. 1913-23, enkelte ældre.

Måske var det Axel Nielsens familieskab, der gjorde disse fotografier særligt interessante; han var nemlig gift med Anna, datter af den kendte lærerkollega Mathias Bogh på Lillerød skole. Desuden var Axel Nielsen organist i sognekirken i Blovstrød, så han var absolut ikke strandet i det fjerne Grønnegade. Grønnegade skole blev opført som afløsning for rytterskolen i Sjælsmark og betjente det østligste af Blovstrød sogn, kaldet "Nedersognet" - nu en del af Hørsholm kommune.

Axel Nielsens album er meget personligt, og de mange billed-

tekster er fyldige og ofte i stilen "et sødt billede af mor...". Naturligt nok for en fotograferende far er der også mange billeder af datteren Agnete, som har givet os albummet.

Axel Nielsen har været en ivrig og dygtig amatørfotograf - dem var der ikke voldsomt mange af i århundredets start, og albummet bærer præg af, at han selv omhyggeligt har lavet mørkekammerarbejdet og håndkolloreret mange af billederne, der alle er nummereret og dateret.

Axel Nielsens fotografier er dels fra hjemmet i Grønnegade, dels fra svingerfamilien på Lillerød gamle skole, og desuden møder vi venner og bekendte, bl.a. familien Sønderkov på Sandholm.

Axel Nielsen ville andet og mere med sit liv, og i 1923 blev han præst og fik embede i Vester Tørslev ved Randers.

Vi har plukket et udvalg af de mange fotos fra "Netes Album":

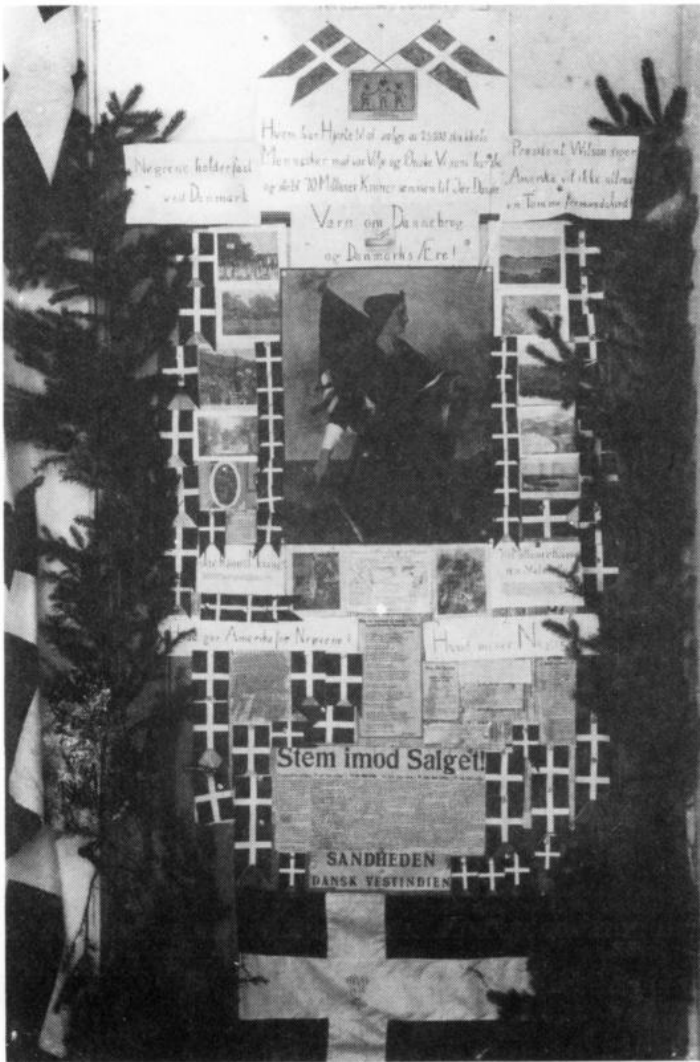
Ole Høegh Post ▷

Grønnegade skole 1920. Mor Anna snakker med gæssene.

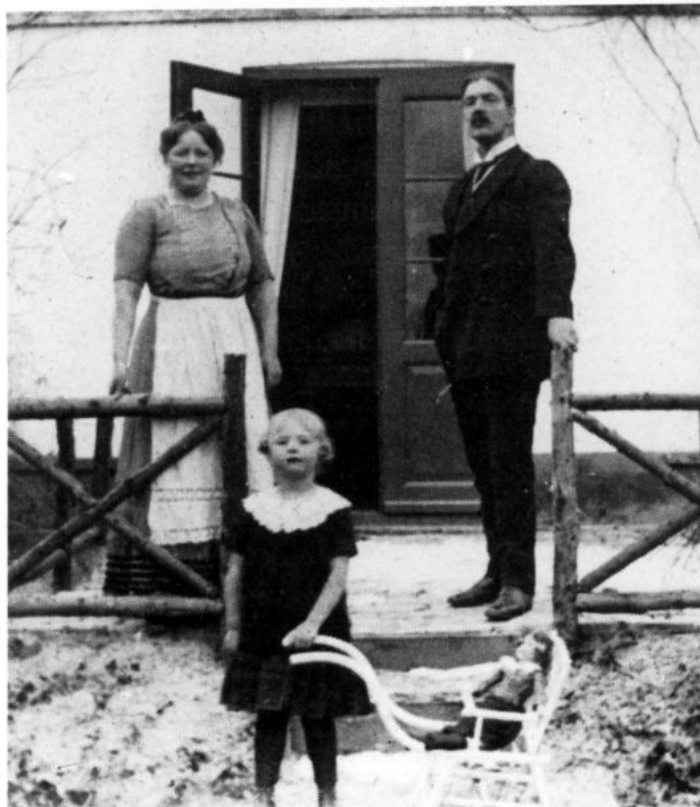
"Vi har travlt med Hyldebærrene. Moster Jenny er kommet på et lille Besøg; Mor er lutter Smil, 1921" (Bemærk spånkurvene, sikkert fra Lillerød Spånkurvefabrik).

Den vestindiske Dør, 1916. Axel Nielsens private agitation mod salget af dansk Vestindien.

Axel Nielsens svigerforældre, Hanne Kristine og lærer Mathias H. Bogh i 1919, hvor de havde forladt Gl. Skolegård og var gået på pension.

Anna og Axel Nielsen med datteren Agnete i 1914.

"Den rare Trine læser Avis, ca. 1913" Hun var nabo til skolen i Grønnegade, men i 1920 blev hun myrdet af købmandens noget forstyrrede søn.

Købmandsbutikken i Grønnegade, 1915.

Axel Nielsen i Grønnegade skole boede langt fra sognekirken i Blovstrød, hvor han var organist. I februar 1914 betød det hestevognskørsel.

Gammel skolegård på Kollerødvej i Lillerød ca. 1910. Den stråttækte skole havde udlænger som en anden landbrugsejendom. Lindetræerne står der endnu, sikkert plantet kort tid efter opførelsen i 1823. Fru Kristine Bogh står til højre ved hønsene. Skolen blev i 1910 erstattet af bygningerne på Frederiksborgvej.

Lærer Boghs døtre Anna og Helene med nye cykler ved Lillerød gl. skole ca. 1905.

Grønnegade set fra skolens gavlvindue ca. 1915.

"I morfars stue 1922". Familien er på besøg hos fhv. lærer Mathias Bøgh, der dengang boede i huset ved siden af Lillerød kirke.

Proprietær Rasmus Sønderkov, Sandholm, med hustru Frida og børnene. 1932.

Rasmus Sønderkov gør sig klar til flyvning i 1922 på Sandholm.

Lillerød Kvindelige Gymnastikforenings elitehold til opvisning på Hotel København i Hillerød i 1952 under ledelse af Lisbeth Mørch Christensen. Bagerste række fra venstre: Elna Nyeng, Erna Olsson, Tytte Bak og Gerda Nielsen. Miderste række: Edith Hansen, Birthe Skræder, Tove Ingrid Nielsen og Bitten Bak. Forrest: Aase Jensen, Lis Jensen, Inge Larsen og Inge Aagren.

ARKIVNYT

Flere af vore læsere har reageret positivt, på de spørgsmål vi stillede i sidste nummer af Nøglehullet.

Fra Erna Sørensen har vi modtaget et program fra friluftsforestillingen "Feriegæster", hvor hun selv spillede "kammerrådinden", og vi kan nu med sikkerhed sige, at festlighederne fandt sted i 1947.

Gudrun Bonnichsen oplyser, at den efterlyste gård på bladets bagside er

Vråholm; og når vi ser efter, stemmer det på en prik med de øvrige billeder vi har af Vråholm.

Tak for oplysningerne.

Fra Erna Sørensen har vi også modtaget et par flotte billeder af Lillerød Kvindelige Gymnastikforenings Elitehold i 1952 og 1953. Gymnasterne har vi fået identificeret af Inge Aagren, der ligesom Erna Sørensen var formand for foreningen i mange år.

Genkendt som Vråholm.

Vråholm set fra vest ca. 1920

Lokalhistorisk Arkiv har til huse på Frederiksborgvej 59, Lillerød, 3450 Allerød. Arkivet har åbent hver tirsdag kl. 9.00 - 13.00 samt første onsdag/torsdag i månederne oktober til maj efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm på telefon 48 17 08 91.

Henvendelse kan også ske til:
Ole Høegh Post (formand) tlf. 48 17 53 26
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød

Karen Andersen (sekretær) tlf. 48 17 51 73
Cedervangen 32, Lillerød, 3450 Allerød

"Nøglehullet" er medlemsblad for Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune. Redaktion: Birthe Skovholm og Ole Høegh Post. Layout og tegninger: Ole Høegh Post, tryk: Preben Jensen. 350 ekspl.